

Науковий вісник

ІНСТИТУТУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ
ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ.
ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

WWW.JRNLS.IVET.EDU.UA

У НОМЕРІ:

Розділ I

Теоретико-методологічні
основи розвитку професійної
освіти і навчання

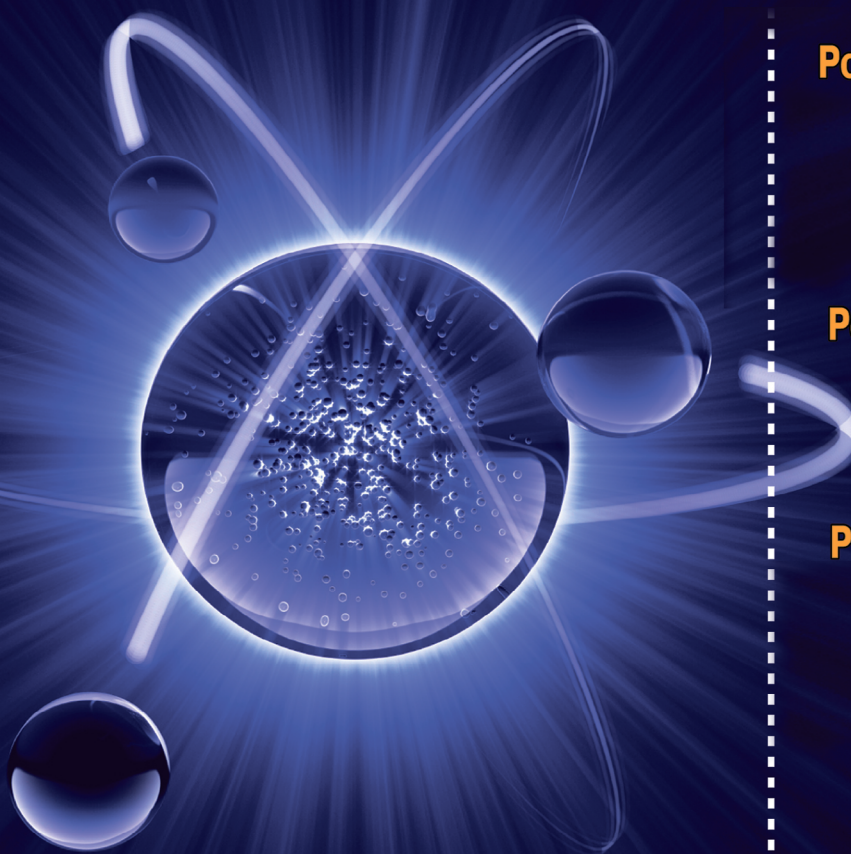
Розділ II

Методичні засади професійного
навчання майбутніх фахівців

Розділ III

Зарубіжні та історичні аспекти
розвитку професійної
освіти і навчання

№ **17**
2018

ISSN 2223-5752 (Print)
ISSN 2617-1759 (Online)

Науковий вісник

ІНСТИТУТУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ.
ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

№ 17'2018

Заснований

07 квітня 2011 року

Засновник

*Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України*

Головний редактор

Валентина Радкевич

Видається 2 рази на рік

Зареєстровано *Міністерством
юстиції України*

Свідоцтво про державну

реєстрацію *друкованого
засобу масової інформації
серія KB № 17626-6476P*

Рекомендовано до друку

*рішенням Вченої ради
Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України
Протокол №15 від 27 грудня
2018 року*

Рецензування статей

*здійснено членами редакційної
колегії*

Адреса редакції:

*03045, м. Київ,
пр-в. Віто-Литовський, 98-а
Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України
тел/факс (044) 259-45-53,
252-71-75*

E-mail: jrnl@ivet.edu.ua

Включено до наукометричної бази даних Index Copernicus International (від 12.07.2018).

Індексується базою даних Ulrich's Periodicals Directory (від 25.08.2014).

Статті реферуються у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Державній бібліотеці імені В. О. Сухомлинського, Національній парламентській бібліотеці України, Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника, Одеській національній науковій бібліотеці, бібліотеці Падерборнського університету (Німеччина), бібліотеці Бременського університету (Німеччина), академічній бібліотеці Латвійського університету (м. Рига, Латвія).

© **Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2018**

У збірнику обґрунтовано концептуальні засади проектного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, представлено концепцію підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри, охарактеризовано принципи формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх спеціалістів з охорони праці та функціональну модель самокерованого автономного навчання студентів. Окрема увага приділена питанням SMART-освіти: висвітлено критерії діагностування якості SMART-комплексів та особливості використання SMART-технологій у моделюванні міжпредметних зв'язків. Розкрито теоретичні й методичні аспекти формування професійної, соціокультурної, інформаційно-цифрової, самоосвітньої компетентностей майбутніх фахівців. Подано низку матеріалів, присвячених вивченню психологічних аспектів професійної освіти і навчання: розвитку психологічної мобільності майбутніх педагогів професійного навчання, дослідженню особистісних ресурсів учнівської молоді та аналізу професійного вигорання фахівців як чинника виникнення іпохондричних розладів особистості. Запропоновано модель мережевої взаємодії в розвитку системи професійної освіти і навчання в країнах ЄС, висвітлено європейський досвід індикативного виміру творчої дифузії викладача економіки. Здійснено історико-педагогічний аналіз підготовки в Україні вчителів трудового навчання і технологій.

Голова редакційної колегії

Валентина Радкевич,

*доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік)
Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*

Редакційна колегія

Марина Артюшина (доктор пед. наук, професор, ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»); **Людмила Базиль** (доктор пед. наук, доцент, учений секретар ІПТО НАПН України); **Олександра Бородіско** (доктор пед. наук, доцент, ІПТО НАПН України); **Наталія Ваніна** (канд. екон. наук, старший наук. співробітник ІПТО НАПН України); **Андрій Гуржій** (доктор техн. наук, професор, дійсний член НАПН України); **Людмила Єршова** (доктор пед. наук, доцент, заступник директора ІПТО НАПН України; заступник голови редакційної колегії); **Андрій Каленський** (доктор пед. наук, доцент, зав. лабораторії ІПТО НАПН України); **Тетяна Пантюк** (доктор пед. наук, професор, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петро Лузан** (доктор пед. наук, професор, головний науковий співробітник ІПТО НАПН України); **Олена Коваленко** (доктор пед. наук, професор, ректор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків); **Василь Ковальчук** (доктор пед. наук, професор, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка); **Нелля Ничкало** (доктор пед. наук, професор, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член НАПН України); **Валерій Орлов** (доктор пед. наук, професор, головний науковий співробітник ІПТО НАПН України); **Інна Складенко** (канд. пед. наук, доктор філософії, дійсний член асоціації слов'янських професорів, член-кореспондент міжнародної академії інформатики, Державний університет інфраструктури та технологій); **Микола Пригодій** (доктор пед. наук, професор, завідувач лабораторії ІПТО НАПН України); **Людмила Пуховська** (доктор пед. наук, професор, провідний науковий співробітник ІПТО НАПН України); **Ганна Романова** (доктор пед. наук, професор, заступник директора ІПТО НАПН України; заступник голови редакційної колегії); **Василь Ягупов** (доктор педагогічних наук, професор, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського)

Міжнародна редакційна колегія

Мартіна Лубіова (доктор юриспруденції, доктор у галузі статистики, заступник директора Інституту прогнозування Академії наук Словаччини); **Георгій Рудик** (доктор пед. наук, професор, директор Центру сучасної педагогіки «Навчання без кордонів», Канада); **Аркадій Шкляр** (доктор пед. наук, професор, віце-президент Білоруської Академії освіти); **Томас Дайсінгер** (професор, університет Констанц, Німеччина); **Томаш Кук** (професор, проректор з міжнародних відносин Вищої Лінгвістичної школи у м. Ченстохові, Республіка Польща); **Фернандо Мархуенда-Флуїкса** (Університет Валенсії, Іспанія); **Франтішек Шльосек** (доктор пед. наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської, Республіка Польща)

Відповідальний редактор – Сніжана Леу

Літературний редактор – Лідія Гуменна

Технічний редактор – Владислав Белан

Науково-технічний редактор веб-сайту – Олександр Радкевич

Менеджер веб-сайту – Натаія Базеюк

Н 34 **Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка** : зб. наук. праць : Вип. 17 / Інст.-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.] . – ЖKKГВ «Полісся» ЖОР, 2018. – 158 с. – Бібліогр. в кінці ст. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.17>.

Усі права автори передають «Науковому віснику Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка»

**ISSN 2223-5752 (Print)
ISSN 2617-1759 (Online)**

Розділ I
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Петро Лузан, Надія Колісник, Сергій Осипенко ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ...5	
Наталя Кулалаєва КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 14	14
Світлана Алексєєва КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ..... 22	22
Ельвіза Абільтарова ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА СПЕЦИФІЧНИХ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ..... 27	27
Оксана Клочко, Олександр Михайлюк SMART-ТЕХНОЛОГІЯ В МОДЕЛЮВАННІ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ..... 34	34
Андрій Козак ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ 43	43
Лариса Журавська ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ САМОКЕРОВАНОГО АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ..... 51	51
Альона Зуєва КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТУВАННЯ ЯКОСТІ SMART-КОМПЛЕКСУ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ..... 58	58
Ксенія Цицюра СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС ЕКОНОМІКИ..... 62	62
Євдокія Горбан СУТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ..... 69	69

Розділ II
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Марина Артюшина РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ..... 77	77
Лариса Борисенко, Катерина Кучерява ДІАГНОСТУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО СКЛАДНИКА САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ..... 84	84
Анатолій Слободянюк, Лариса Косарева ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (НА МАТЕРІАЛАХ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)..... 89	89

Олена Тарасова РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	95
Тетяна Стойчик ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ: АНАЛІЗ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	101
Ірина Дрозіч МЕТОДИЧНА РОБОТА В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ СФЕРИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ.....	106
Інесса Візнюк ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ ІПОХОНДРИЧНИК РОЗЛАДІВ ОСОБИСТОСТІ.....	115

Розділ III ЗАРУБІЖНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Валентина Радкевич, Олександра Бородієнко, Людмила Пуховська, Олександр Радкевич, Наталія Базелюк, Сніжана Леу МОДЕЛЬ МЕРЕЖЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ В РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	123
Вікторія Чужикова, Катерина Лещенко ІНДИКАТИВНІ ВИМІРИ ТВОРЧОЇ ДИФУЗІЇ ВИКЛАДАЧА ЕКОНОМІКИ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД).....	135
Валентин Іванченко ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ЗОРІЕНТУВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ В ФІЛОСОФСЬКИХ ШКОЛАХ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ.....	141
Любов Павлюк ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	147

УДК 159.923:37.091.212

<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.17.89-94>.

ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (НА МАТЕРІАЛАХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Анатолій Слободянюк,

кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри суспільно-політичних наук,

Вінницького національного технічного університету

ORCID: 0000-0003-4673-7107

e-mail: soc_lab@rambler.ru

Лариса Косарева,

психолог, завідувача лабораторією соціологічних досліджень

Вінницького національного технічного університету

ORCID: 0000-0002-1647-9832

ail: loravitkosareva@gmail.com

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

особистісні ресурси,
успіх,
мотиви вступу до
закладу вищої освіти

Реферат

Дослідження особистісних ресурсів студентської молоді зумовлюється особливостями соціальних, економічних, культурних процесів, характерних для суспільства. Умови конкуренції вимагають від людини вміння пристосовуватися до нових реалій та досягати успіху як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті. Здатність ставити перед собою реальні цілі, мобілізувати свої сили й можливості для їх досягнення стає неодмінною складовою життєдіяльності людини в сучасному соціумі. Аналізуються мотиви студентів щодо вступу до Вінницького національного технічного університету (далі: ВНТУ) та їх уявлення щодо життєвої позиції та позитивних очікувань від майбутнього. Представлено емпіричний матеріал, зібраний у 2012–2016 рр., результати аналізу якого свідчать про те, що до п'ятірки головних мотивів вступу молоді до закладу вищої освіти належать: «бажання стати спеціалістом вищої кваліфікації», «прагнення до особистісного розвитку», «бажання розвивати свої здібності», «прагнення до самореалізації», «можливість знайти пристойну роботу». Отримані результати дали змогу зробити певні висновки: сучасні студенти хочуть «знайти пристойну роботу», бажають «отримувати знання й робити відкриття», прагнуть до творчості. На сьогоднішній день учнівська і студентська молодь якісно змінилася, що актуалізує питання нового стилю мислення, вивчення чинників соціалізації студентства. Дані теоретичної розвідки дали підстави зробити висновок про те, що визначені особистісні ресурси та пріоритетні мотиви вступу студентів до ВНТУ можуть сприяти досягненню успіху, здоровій поведінці, психологічному благополуччю.

Постановка проблеми. Дослідження особистісних ресурсів студентської молоді обумовлюється особливостями соціальних, економічних, культурних процесів, характерних для суспільства. Умови конкуренції вимагають від людини вміння пристосовуватися до нових реалій та досягати успіху як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті. Здатність ставити перед собою реальні цілі, мобілізувати свої сили й можливості для їх досягнення та добиватися успіху стає неодмінною складовою життєдіяльності людини в сучасному соціумі. Досягаючи успіху в різних сферах, людина обирає власні

шляхи, засоби та пріоритети відповідно до соціально-психологічних та індивідуальних особливостей. Сьогодні вже не секрет, що успіх у науці, техніці, мистецтві, культурі та в інших сферах суспільного життя здійснюється саме завдяки колективній чи індивідуальній творчій діяльності.

Мета статті полягає в визначенні особистісних ресурсів студентської молоді та дослідженні мотивів і рішень щодо навчання у Вінницькому національному технічному університеті.

Аналіз останніх досліджень. М.О. Бердяєв (1991, с. 447), характеризуючи природу

особистості як здатну створювати, визначає сам процес творчості як приріст, доповнення, створення нового, чого раніше не було, у світі. Людина протистоїть світові як самостійна творча сила, котра здатна осягати й перетворювати його. «Людині в позитивному бутті властива творча психологія. Вона може бути пригніченою чи прихованою, може бути розкрита, але сама вона екзистенційно притаманна особистості. Творчий інстинкт в людині є безкорисливий, у ньому вона забуває себе, виходить за власні межі. Наукове відкриття, технічний винахід, творчість художня, творчість суспільства можуть бути потрібними для інших і використані для цілей утилітарних, але той, хто творить, є безкорисливим і позбавленим себе. У цьому й полягає сутність творчої психології».

У межах соціологічного підходу сутність і структура успіху розглядається у працях М. Вебера, В. Чурілова. Психологічний підхід (Дж. Аткинсон, У. Джеймс, К. Левін, Ф. Хоппе, В. Магун) полягає в акцентуванні уваги на вивченні психологічної сутності успіху – рівня домагань, мотивації досягнення та їх впливу на поведінку індивіда. Проблема успіху детально розроблена в межах гуманістичної психології стосовно життєвого та особистісного успіху (Городняк, 2008, с. 44).

У науковій літературі успіх розглядається зазвичай як позитивний результат роботи, справи, значні досягнення, удача, сприятливий результат; громадське визнання, схвалення досягнень; визнання кимось чийось позитивних результатів тощо. Успіхом можна вважати й оптимальне співвідношення між очікуваннями оточення, особистості та результатами її діяльності. Особливо у тих випадках, коли очікування особистості збігаються чи перевищують очікування, найбільш значимі для особистості. Є. Головаха пропонує визначення інтегративної формули життєвого успіху, що відображає взаємозв'язок актуальних і перспективних показників. За Д. Сьюпером, важливим детермінантом професійного шляху людини є «професійна Я-концепція». Основою для кар'єри слугують: здібності, нахили, мотиви, цінності, якими людина не може поступитися, здійснюючи свій особистий кар'єрний вибір. Розробка проблеми кар'єрних орієнтацій визначена в роботах Е. Шейна. Розвиток кар'єри, вважав

Е. Шейн, залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. До перших належить соціально-економічна ситуація, професійне середовище, організаційна культура компанії, до других – мотивація, самооцінка, рівень домагань, стан здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Цікавим для нашого дослідження є результати А. Бандури, який довів, що чим більш впевненість людини в особистій ефективності, тим більше варіантів кар'єри або кар'єрних орієнтацій вона може розглянути. Індивідуальні риси та психологічні особливості людини не є чимось жорстко визначеним і таким, що притаманне особистості само по собі як даність і міститься у неї. Всі психологічні особливості проявляються лише в процесі взаємодії людини з оточуючим світом, соціумом, у спілкуванні, конкретних ситуаціях її життя. Практичному психологу закладу вищої освіти доводиться працювати в рамках конкретних проблемних ситуацій, пов'язаних із комунікативними аспектами, відсутністю певних соціальних навичок у студентської молоді. Технічний заклад вищої освіти значно відрізняється від гуманітарного: освітнім процесом (перевага дисциплін, пов'язаних з точними науками, а також більш чітко структурованої учбової діяльності), гендерними характеристиками студентського контингенту (переважна більшість студентів – чоловічої статі), особливими вимогами до розвитку пізнавальної сфери (наприклад, просторового мислення) та ін.

Для технічного закладу вищої освіти, в порівнянні з гуманітарним, характерний специфічний стиль взаємовідносин студентів з педагогами – менш суб'єктивний, емоційний, більш раціональний та прямолінійний. До кого звертається молодий юнак чи дівчина у разі виникнення відчуття, що обрана «не його» професія; або тоді, коли заходять у глухий кут інтимно-особистісних стосунків, якбути ситуації розлучення батьків і на чий бік схилитися (а часто це відбувається саме в період, коли доросла дитина залишає батьківський дім); як завоювати собі «місце під сонцем», коли життя у місті є абсолютно не схожим на сільське минуле зі своїми зрозумілими законами і традиціями; що робити, коли життя втрачає всякий сенс і нема надії на кращі зміни? Таких питань безліч.

Перехід до дорослого життя, як і будь який

перехідний етап, сповнений протиріччями. З одного боку, молода людина здобуває статус дорослої людини, але, з іншого боку, такого досвіду життя у неї ще нема. Різні «дорослі» ролі засвоюються нею не одразу: в одних випадках вона діє як дорослий, а в інших – ще ні, що, у свою чергу, зумовлює й різну ступінь серйозності та відповідальності у різних ситуаціях. Молода людина намагається всіляко підкреслити свою самостійність у виборі і прийнятті рішень, однак цей вибір може здійснюватися імпульсивно, а прийняття рішення часто змінюватися. Треба зважати нам, дорослим, на думки студентської молоді, її настрої, погляди, позицію. Іншими словами, йдеться про вивчення та врахування соціально-психологічного контексту означеної проблеми. Під соціально-психологічним контекстом проблеми особистісних ресурсів щодо досягнення успіху ми будемо розуміти особливості уявлень студентської молоді, які зумовлюють або потенційно можуть зумовлювати ефективність діяльності.

Фактори, що впливають на успішність адаптації у закладі вищої освіти, відповідно до Ендрю Мартіна та Гербера Маршах (2003), – це віра в себе, самоконтроль, орієнтація на успіх та значимість закладу освіти. Особливо останній фактор має, на нашу думку, визначити кожен студент для себе окремо. Це пов'язано з ефективністю навчання, набуття професійних навичок і здатності «навчитися вчитися».

Американські дослідники Мері Ричард, Григорі Уїлсон (2007) вважають, що додатковими факторами успішного пристосування до змін

навколишнього середовища можуть бути: конструктивний коупінг, самооцінка, оптимізм, екстравертованість як характеристики, що визначають кращу пристосованість до стресових ситуацій. Зменшити вплив стресу на психологічні фізичні показники допомагають: самооцінка (високий рівень самооцінки визначає краще фізичне здоров'я); оптимізм (високий оптимізм корелює з меншою кількістю випадків інфекційних захворювань); екстравертованість (характеристика індивідуальності, що пов'язана зі здоров'ям).

Вивченню особистісних ресурсів студентської молоді, що впливають на успіх, передувало пілотажне дослідження «Мотиви та прийняття рішення навчатися у ВНТУ». Основною метою моніторингу за вересень 2012 р. – жовтень 2016 р. було визначення мотивів та прийняття рішень навчатися у ВНТУ. Ми прагнули виявити динаміку змін (тенденцій) студентської молоді, що постійно змінюється через прискорення процесів розвитку суспільства. Анкетування відбулося за квотною (пропорційною) репрезентативною вибіркою студентів 8-ми навчальних факультетів, загальний об'єм вибірки $n=256$ чол., при допустимій теоретичній похибці 5%. Середній вік респондентів становив 18,29 років. Результати були оброблені за допомогою програмного забезпечення «ОСА» (Обробка соціологічних анкет).

Запропонована нижче діаграма (рис.1) наочно ілюструє рівень впливу означених мотивів та факторів на прийняття рішення навчатися у ВНТУ.

Рис.1. Мотиви та фактори прийняття рішення навчатися у ВНТУ

З урахуванням емпіричного матеріалу за 2012–2016 рр., результати досліджень свідчать, що «бажання стати спеціалістом вищої кваліфікації», «прагнення до особистісного розвитку», «бажання розвивати свої здібності», «прагнення до самореалізації», «можливість знайти пристойну роботу» входять в п'ятірку головних мотивів вступу до закладу вищої освіти. Аналіз отриманих результатів дозволив нам зробити деякі висновки: сучасні студенти хочуть «знайти пристойну роботу», бажають «отримувати знання і робити відкриття», прагнуть до творчості. На сьогоднішній день молодь якісно змінилася, і саме тепер необхідний новий стиль мислення, пізнання причин і вивчення чинників, щоб знати і розуміти особливості соціалізації студентства. З метою дослідження особистісних ресурсів було проаналізовано властивості успішної особистості, що подані в роботах вищезазначених учених-психологів. Це був перший етап нашого дослідження. Результатом контент-аналізу особистісних ресурсів успішної особистості можуть бути: визначення мети, активна життєва позиція, орієнтація на успіх, мотивація досягнень, позитивне ставлення до себе, емоційний баланс, незалежність, зокрема відчуття власного «Я», позитивне очікування

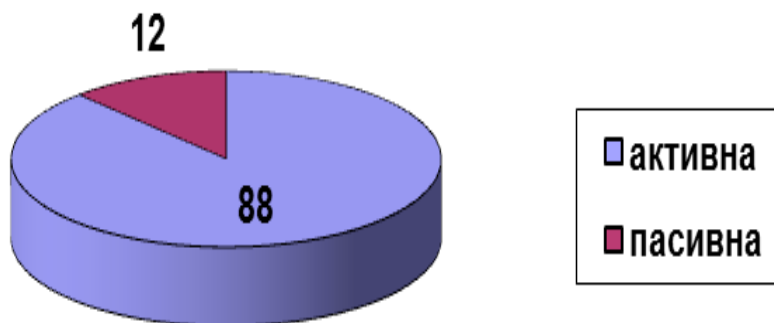
майбутнього.

На другому етапі дослідження була розроблена анкета, присвячена особистісним ресурсам студентської молоді щодо успішної особистості. Загальний об'єм вибірки $n=112$ осіб. Середній вік респондентів становив 20,24 років.

Подаємо частину результатів, отриманих у процесі вивчення життєвої позиції та емоційної оцінки щодо ставлення до світу.

Ми звикли стверджувати, що людина особистістю не народжується, що для її становлення потрібні соціальні умови. Але все ж із роллю самої людини у власному творінні треба рахуватися тому, що роблячи вибір, вона проявляє свою автономію, самовизначається щодо системи цінностей, принципів, способів самореалізації у своїх вчинках (Крюгер, 2003).

Високий рівень соціальної активності особистості сприяє постійному уточненню життєвої програми. В нашому дослідженні ми вивчали життєву позицію: активну (здатність впливати на життєвий світ, займатись улюбленою справою) та пасивну (я нездатний впливати на власний світ; відчуваю безпорадність, необхідність підкорятись (рис.2).

Рис.2. Життєва позиція

Життєва позиція, що визначає прагнення людини бути чи не бути суб'єктом свого життєвого світу, ми з'ясували, пропонуючи питання «Ваша, особисто, життєва позиція». 88% респондентів віддали свої відповіді за активну позицію. Пасивну позицію розділили 12% респондентів. На нашу думку, більш інтернальна, активна позиція формується у студентів старших курсів під впливом соціального досвіду та професійного

самовизначення.

Згідно з сучасними теоріями якості життя, однією з основних людських потреб, що забезпечує комфортне життя в межах суспільства, є потреба в наявності близьких стосунків, тобто потреба у соціальній підтримці (Чуйко, 2008, с. 356). При цьому, для особистості важливо як отримувати соціальну підтримку, так і надавати її іншим, тобто відчувати свою соціальну значущість, корисність для суспільства. Від

того, наскільки ці потреби є задоволеними, залежить не лише психологічне самопочуття людини, а й її сприйняття навколишнього світу, що визначає готовність особи до дії, її

активність. Співвідношення між позитивними й негативними емоційними станами, тобто емоційний баланс, ми вивчали через питання «Ваша емоційна оцінка моделі світу» (рис.3).

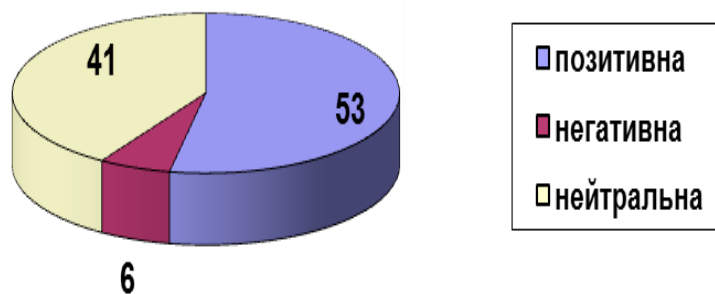

Рис.3. Ваша емоційна оцінка моделі світу

З'ясовано, що 53% респондентів, у цілому, визначають світ як позитивний – «цікавий, радісний, сповнений сенсом, хоча і є негативні моменти, присутні в його житті»; 41% респондентів виявили нейтральне емоційне забарвлення; 6% респондентів – негативне – «світ я уявляю ворожим, безжалісним, несправедливим». Нанашу думку, досить велика кількість подій нейтрального забарвлення (41%) та негативного (6%) пов'язана з тим, що перед студентами четвертого курсу стоять проблеми пошуку роботи, написання диплому,

можливо, для когось необхідності зміни спеціалізації після «бакалаврату», вступу до магістратури – а це все – нові випробування для молодої людини.

Висновки. Дані теоретичної розвідки дали підстави зробити висновок про те, що визначені особистісні ресурси та пріоритетні мотиви вступу студентів до ВНТУ, на нашу думку, можуть при правильному використанні сприяти досягненню успіху, здоровій поведінці, психологічному благополуччю студентської молоді.

Література

1. Бердяев, Н.А., 1991. *Самопознание (Опыт философской автобиографии)*. М.: Книга.
2. Городняк, І., 2008. Сучасні типи особистостей щодо досягнення успіху. *Соціальна психологія*, 6(32), с. 43-48.
3. Крюгер, М., 1995. Искусственная реальность: прошлое и будущее. *Исследования по философии современного понимания мира*, 1, с.10-13.
4. Петухов, В.В., 1984. Образ мира и психологическое изучение мышления. *Вестник МГУ. Серия 14*, 4, с.14-16.
5. Чуйко, О.В., 2008. Психологічна служба ВНЗ як фактор екологізації освітнього середовища. *Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України*. К.: «Логос», т.7, вип.15.
6. Pritchard, M.E, Wilson G.S, Yamnitz B., 2007. What Predicts Adjustment Among College Students? A Longitudinal Panel Study. *Journal of American College Health*, 56(1), s. 15-21. DOI: 10.3200/JACH.56.1.15-22.
7. Martin, A. J. and Marsh, H.W., 2003. Fear of Failure: Friend or Foe? *Australian Psychologist*, 38(1), s. 31-38. DOI: 10.1080/00050060310001706997
8. кваліфікованих робітників. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 22 (257), Ч. II, с. 50-58.
9. Пришупа, Ю. Ю., 2015. Модель формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*, 25(380), с. 156-165.
10. Трофімов, Ю., Рибалка, В. та Гончарук, П., 2001. *Психологія*. Л. Трофімов, ред. 3-тє вид. Київ: Либідь.
11. Райгородский, Д., 2003. *Практическая психодиагностика*. Самара: Изд. дом «Бахрах-М».
12. Хьелл, Л. и Зиглер Д., 2005. *Теория личности*. 3-е изд. СПб: Питер.
13. Слободянюк, А.В., 2004. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження). *Гуманізм та освіта: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р.* Вінниця : «УНІВЕРСУМ-Вінниця», т. 2, с. 244-247.